

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.—
četrt leta . . . 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštne 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14
trikrat . . . 12
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 10 h.
Oznaniła sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišstvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 9. marca 1917.

Četrti vnebovpijoči greh.

„Glejte, plačilo, ki ste ga utrgali delavcem, ki so poželi vaše polje, vpitje; in njih vpitje je prišlo do ušes Gospoda vojnih čet.“ (Jah. 5, 4.)

Slabi zagovorniki učiteljskih teženj bi bili, ako ne bi govorili vedno in vedno in ob vsaki priliki o najbolj perečem vprašanju za učiteljstvo, kako naj se preživlja v teh hudih dnevih. Prva skrb nam mora biti sedaj skrb za vsakdanji kruh.

Silna, prav grešna draginja tlači vso državo in tisoči in tisoči se povprašujejo: kaj bomo jedli, kaj bomo pili, s čim se oblačili? Seveda so to nasledki vojne in vsakdo mora v tem času prinášati žrtve. V resnici jih tudi z občudovanja vredno potrpežljivostjo prinášajo vsi sloji prebivalstva, ker vedo, da je to ukaz domovine. Tudi učiteljstvo ne zaostaja v izpolnjevanju teh resnih dolžnosti. Poznejši rodovi bodo brali v listih zgodovine o velikem delu, ki ga vrši učiteljstvo v teh težkih dneh sebi v neminljivi spomenik, domovini v korist in v občo blaginjo. Vsakdo bi pričakoval, da merodajni krogi uvažujejo to delo in ga hočejo pospeševati na ta način, da zlajšajo učiteljstvu moreče gnojne skrbi, da vsaj deloma odpravijo pomanjkanje in bedo iz učiteljskih družin. Učiteljstvo si samo ne more v tem pogledu nič pomagati. Njegove dohodke določa zakon, ono živi pod trdo silo zakona. Drugi stanovi, ki svobodno razpolagajo s svojimi duševnimi in telesnimi silami, ki svobodno razpolagajo s svojimi izdelki in pridelki, se lahko branijo proti neznosni draginji, da zvišajo vrednost delovne sile, vrednost svojih izdelkov tem višje, čim višje so cene življenjskim potrebščinam. Tako si pomagajo drugi stanovi v teh hudih časih. Kaj pa učitelj? On ne določa sam vrednosti svojega dela in si ne more uravnati dohodkov po razmerah časa. Odkod naj dobi torej pomo-

či? Zakonodajne korporacije, na katere je navezan, počivajo. Ne zboruje ne državni, ne deželni zbor. Pomoč pričakujemo samo od onega mesta, ki ima moč in je po svojem vojnem pravu v položaju pomagati učiteljstvu preko vseh zakonitih določil in pomislekov. In ta oblast in moč je država. Zato so se obrnile do nje naše centralne organizacije, a žal dosedaj zaman. Lepe besede smo slišali, priznali so nam upravičenost naših zahtev, zagotavljali nas svoje naklonjenosti in dobrohotnosti, ali to je bilo tudi vse. Kje so dejanja? In samo odločen korak, korak brez pomislekov, ali je vlada za to kompetentna ali ne, more pomagati učiteljstvu v njegovem obupnem položaju. Če imajo resno voljo pomagati hudo prizadetemu učiteljstvu, se mora najti tudi način in pot, kako naj se to zgodi. Če se dobi denar za vse drugo, bi se dobil pri dobri volji tudi za učiteljstvo.

Da prav spoznamo pomilovanja vreden gmočni položaj, v katerem se nahaja učiteljstvo, je treba pomisliti, da so se učiteljske plače uredile pred izbruhom vojne, na Kranjskem pa že pred 19. leti. Že za one čase, za tedanje razmere, so se plače odmerile v jako pičli meri, navzlic in v kljub jasnim določilom državnega šolskega zakona, ki zahteva za učiteljstvo toliko dohodkov, da ga ne more gmočne skrbi in da lahko posveti vse svoje moči vzgoji in pouku izročene mu mladine. Izboljšanje plač je bilo torej že takrat nezadostno. To je učiteljstvo v mnogih spomenicah s številkami dokazalo ter zahtevalo pravičnejšo in izdatnejšo regulacijo. Ta boj je trajal dolgo vrsto let v nekaterih deželah z nikakoršnjimi, v drugih z malenkostnimi uspehi. V sredi teh bojev za človeško eksistenco je izbruhnila vojna in vse, kar potrebuje človek za življenje, se je podražilo do neverjetne višine. Krompir, kruh ubogih se je podražil za 300%. Potreba in skrb sta se naselili v učiteljske družine in družinski oče učitelj naj stopa v tolikih in takih skrbih, v takem duševnem, obupnem položaju, ko trpi glad in pomanjkanje na vsem sam in njegova družina, pred nežno mladino in naj vzbuja v mehkih srcih ljubezen do domovine, vero v človečanstvo in seje zlahtno seme vseh kreposti v melika srca?

Ker je bila to vendar prežalostna in neznozna socialna slika, so se odločili merodajni krogi, da pomagajo. Dali so nam vojne draginjske doklade. Pa kakor so

bile nezadostne regulacije, tako in še bolj polovičarske so draginjske doklade. Le pogledimo kako so podprli učiteljstvo. Goriško učiteljstvo je dobivalo v letih 1915 in 1916 draginjsko doklado po 50 do 60 vin. na dan; štajersko učiteljstvo dobi toliko, da se doklada skoro palalizira po vojni prikladi, ki se odbije mesečno v davkarji od normalnih prejemkov; kranjsko učiteljstvo je dobilo v letu 1916 trikrat po 80 K in po 15 K za vsakega mladoletnega nepreskrbljenega otroka. Pač, za leto 1917 so zvišali za vsakega otroka — reci za 5 K — in še to so šli sklepat tja gor na Dunaj, da so še širšemu svetu pokazali to uboštvo in bedo. Za učitelja znaša doklada 66 vin., za otroka pa 12 in pol vin. na dan. Kaj naj kupi učitelj za ta denar? Za otroka ne zadostuje za 1 šolski zvezek. S takimi dokladami naj se zboljša gmočni položaj učiteljstva, s temi vinarji naj se mu pomaga? Tu je treba močne roke central. vlade, da brezobzirno poseže vmes preko vseh premislekov, ali je kompetentna v to ali ne. Odpre naj se državna blagajna, ako so odpovedale deželne blagajne. Državni uradniki so dobili visoke draginjske doklade; privatni zavodi so dali svojim uradnikom 50% doklade, nekateri so šli celo čez to mero. Ker ni življenjske potrebščine, da bi se bila podražila samo za polovico, je torej najmanj, da se podeli tudi učiteljstvu v tej meri, torej 50% draginjska doklada in to smemo tem lažje zahtevati, ker so bili učiteljski prejemki že za normalne čase prav pičlo odmerjeni.

Ne zahtevamo dostojnih draginjskih doklad oprti na hrabrost svojih tovarišev na bojnem polju, ne, to je dolžnost, in to store tudi drugi stanovi. Pač pa dela učiteljstvo v zaledju prostovoljno mnogo za razne vojne namene in država bi težko pogrešala to delo. Za uslugo protiuslugo! Če se to ne zgodi in če prejkoslej pritiska beda na stan, pojem veselje do dela, moči pešajo zaradi pomanjkanja vseh, kar je za življenje neobhodno potrebno in oslabele škoduje bodočim uspehom. Zato kličemo ob resni uri onim, ki imajo usodo učiteljstva v rokah: Pomagajte učiteljstvu in ne pustite, da bi še dalje hiral in prenašalo pezo pomanjkanja in uboštva.

Poseben apel pa imamo še na deželni odbor kranjski. Kakor znano, je bil sprejel deželni zbor kranjski na svoji seji dne 2. februarja 1914 načrt zakona, s katerim naj bi se uredile učiteljske plače.

Načrt se zaradi nekaterih določil ni mogel predložiti v Najvišjo sankcijo. Ta zakonski načrt bi bil zadovoljivo izboljšal gmočni položaj učiteljstva v rednih časih, kakor je to deželni zbor tudi nameraval. Razume se samo ob sebi, da se je z zakonskim načrtom strinjal tudi deželni odbor. Umestno in pravično bi bilo sedaj, da podeli deželni odbor učiteljstvu vojne draginjske doklade vsaj v tisti višini, kakor določa plače za redne in cenejše čase od deželnega zbora sprejeti zakonski načrt. Mislimo, da smo to tem bolj opravičeni zahtevati, ker deželni odbor ni porabil za regulacijo učiteljskih plač tistih državnih predkazov, ki jih je izrecno za to svrhu dovolila centralna vlada deželnemu odboru in je ta samo pri tem prihranil, oziroma izdal za druge namene vsako leto stotisočake. Ko se je odposlanstvo vojvodine Kranjske poklonilo dne 31. januarja t. l. Njegovemu Veličanstvu cesarju Karlu in cesarici Citi, je vprašal cesar pri cerklju deželnega odbornika dr. Lampe med drugim: Kak referat ima? Dr. Lampe: »Finance, melioracije, deželno kulturo.« Cesar: »Finance, to je pa jako težak referat.« Dr. Lampe: »Čisto lahek, Vaše Veličanstvo, kadar je dosti denarja. Kranjske deželne finance so v popolnem redu in ravnotežju.« Če so torej kranjske deželne finance v popolnem redu, kar ne dvomimo, ker je to trdil dr. Lampe na Nazvišjem mestu, je v to mnogo pripomoglo dejstvo, ker so se državni preodkaz izrecno namenjeni za regulacijo učiteljskih plač, porabili v druge namene. In če so deželne finance v redu, zakaj pustite stradati kulturne delavce, zakaj jim ne podelite vsaj toliko, da bi bili rešeni morečih skrbí? Ne pustite jih se še bolj pogrezati v globoko morje bede! Ko storite to, smete šele govoriti o popolno urejenih deželnih financah. Nikar ne odtegujte kulturnim delavcem plačila, ki jim gre. Velika odgovornost čaka pred pravičnim sodnikom one, ki se pregreše zoper četrti vnebovpijoči greh in to tem večja in težja za one glavne krivce, ki so učeniki ljubezni, pravice in resnice.

Naročajte in širite naš list!

LISTEK

Prva zbirka dopisnic po originalih slovenskih umetnikov.

Ko sem čital v »Tovarišu«, da je izšla gori navedena zbirka, sem jo naročil še tisto uro. Čakal sem jo z napeto radovednostjo. Glej, glej, sem dejal, vendar so pričeli. Narod hočejo seznaniti z našo domačo umetnostjo. Skromen pričetek sicer. Na dopisnicah, ki smo z njimi že itak preko glav zametani. Pa bodi, sem pomislil. Med umetniškimi dopisnicami sem videl že marsikakšno res umetniško delo. Človek z nepokvarjenim okusom in majhno denarnico si lahko iz takih delc sestavi prav čedno galerijo en miniature. In če

je v zbirki kaj domačega, je veselje tem večje. Torej sem oni dan hlastno iztrgal pismonoši zavitek iz rok in sem ga odprl. V trenutku sem prelistal tistih deset kartonov. Nato še enkrat. In še tretjič. Potem mi je omahnila roka. Usta so se odprla, in ker imam v sobi vse polno zrcel, sem lahko videl, da imam obraz še stokrat bolj neumen kot navadno. O, tristo pisanih petelinov, sem vzkliznil, sedaj so jo pa zadeli. In sem zopet listal in gledal. Postavil sem to ali ono sliko na mizo in sem stopil prav do vrat. Napravil sem s palcem in kazalcem luknjico, ki gledajo skozi njo ljudje po galerijah, ne da bi vedeli, kakšna optična skrivnost je v njej. Pa sem primaknil sliko prav k nosu, kakor se spodobi nekoliko kratkovidnemu človeku. Naposled sem prečital tudi napise in sem videl, da so nekateri popolnoma napačni, oziroma nepopolni. Tako bi moralo biti namesto »Ob košnji« napisa »Kos hlačnice, ki je brisal Jakopič čopiče vanjo«. Namesto »Anka« lahko vsakdo čita »Predor« ali če hočete »Tunel«,

posebno če zavrti dopisnico za 90 stopinj proti levi. »Magdalena« bi kakšnega starega samca še bolj počegetala, ko bi bilo poleg zapisano »Iz Zvonarske ulice št. 7 +6.« »Ljubimkanju« bi se kaj lepo prilagala tista narodna: »Ne šlataj kolenčkov, so same kosti itd.« Ampak šalo na stran! Komu je pa namenjeno vse to? Ali samo gospodi? Ali tudi nam, srednjim ljudem? Morebiti celo »narodu«? Narodu, ki kaj takega navzlic zdravemu razumu ne more umevati! Iz vse zbirke je slika »Materna radost« v vsakem oziru najbolj vredna, da bi mnogo večja visela po slovenskih domovih. Tudi slika »Pri zibelki« bo ugajala, čeprav je v umetniškem oziru marsikatera druga nadkriljuje. Razreševanje svetlobnih problemov in igranje z barvami sodi po mojem mnenju pri nas še v atelje in v razstavo, ne pa med ljudstvo, ki ga hočemo vzgojiti. Romanov ne morem čitati v prvem razredu, ko pa otroci še črk ne poznajo. Slike, ki vidi v njih umetniško neizobražen človek edino le pornografsko tendenco, niso za naše

ljudi. Podobne hrane nam nudi žal v mnogo preveliki množini tujec. Včasih sem mislil, da nam kdo preskrbi vsaj nekaj večjih reprodukcij za stenski okrasek. Na mestu bi bile slike naših pokrajin, ki jih ni lepših pod solncem. Naše tako pestro kmetiško življenje nudi motivov, ki so skoraj neobdelani. Koliko vidimo pri nas naslikanih naših velmož? Kje so slike iz krasnih narodnih pripovedk? In končno — pa brez zamere — želeli bi bilo nekaj lepih svetlih podob domačega izvora, ki bi zamogle izpodnesti tla onemu neizmerno ničvrednemu šundu, ki bahato pokriva stene naših domov. Vem, da zahteva vse to še mnogo dela, da je deloma pri naših razmerah sploh neizvedljivo. A pričeti je treba. In če je tak pričetek v pričujoči obliki pravilen, o tem naj sodi vsakdo sam.

D—n.

Pristopajte kot člani k „Rdečemu križu!“